

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІРИ**

Матеріали

науково-практичного круглого столу

(м. Суми, 26 січня 2024 року)

Суми
Сумський державний університет
2024

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Крупчан О. Д., доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, директор Інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Попович Т. Г., кандидат юридичних наук, старший дослідник, учений секретар НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Руденко Л. Д., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки СумДУ;

Плотнікова М. В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ;

Швагер О. А., кандидат юридичних наук, асистент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ

*Рекомендовано до видання
рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 5 від 23.01.2024 року)*

Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри : матеріали науково-практичного круглого столу (м. Суми, 26 січня 2024 р.). – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 105 с.

До збірника ввійшли тези доповідей та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, які брали участь у науково-практичному круглому столі «Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри», присвяченому актуальним питанням правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні та Європейському Союзі.

ЗМІСТ

	С.
ВСТУПНЕ СЛОВО.....	6
<i>Bazylieva V.</i> FOREIGN EXPERIENCE IN PROTECTING THE CONSUMERS' RIGHTS OF FINANCIAL SERVICES.....	8
<i>Bila A. V.</i> SOME IMPLEMENTATION ASPECTS OF INTERNATIONAL STANDARDS REGULATING THE FINANCIAL SERVICES MARKET IN UKRAINE.....	13
<i>Shcherban Elena</i> SOME IMPLEMENTATION ASPECTS OF INTERNATIONAL STANDARDS REGULATING THE FINANCIAL SERVICES MARKET IN UKRAINE.....	13
<i>Гуцалюк О. М., Бондар Ю. А.</i> РОЗВИТОК РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	16
<i>Даценко О. І.</i> РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ У ЗАХИСТІ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....	20
<i>Дерев'янко Б. В.</i> ПРО ПОСИЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ДОТРИМАННЯ ПІДСТАВ НАДАННЯ ОКРЕМИХ ФІНАНСОВИХ ВИПЛАТ.....	23
<i>Дмитренко Е. С.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ФІНАНСОВУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НАДАВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ НАБУТТЯМ УКРАЇНОЮ СТАТУСУ КАНДИДАТА НА ЧЛЕНСТВО У ЄС.....	27
<i>Ільченко М. Г.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ НАБУТТЯМ УКРАЇНОЮ СТАТУСУ КАНДИДАТА НА ЧЛЕНСТВО У ЄС.....	31

<i>Клименко К. В., Ухналь Н. М.</i> ІНСТИТУТ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ.....	36
<i>Корнева Т. В., Сірочук І. В.</i> ФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	40
<i>Кузмін А. Р.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СПІВПРАЦІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ БАНКОМ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ.....	45
<i>Маланчук Т. В.</i> НОВІ ПРАВИЛА ЄС ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ СПОЖИВЧИХ КРЕДИТІВ.....	48
<i>Плотнікова М. В.</i> ВИМОГИ ДО РЕКЛАМИ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ЯК СКЛАДОВА ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У ЄС.....	51
<i>Пожидаєва М. А.</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ АКТИВ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ У ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	55
<i>Руденко Л. Д.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАКОННІСТЬ КОМІСІЇ ЗА ОБСЛУГОВУВАННЯ КРЕДИТУ ЯК УМОВИ ДОГОВОРУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	61
<i>Рудой В. М.</i> ПОСИЛЕННЯ НАГЛЯДУ ЗА НЕБАНКІВСЬКИМИ ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ.....	64
<i>Рудой В., Лисенко І.</i> НОВАЦІЇ КОНТРОЛЮ ЗА ЗАХИСТОМ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....	68

<i>Світличний Д. С.</i> ПРО РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У СФЕРІ ТРАНСПОРТУ.....	71
<i>Устинова І. П.</i> СВДС ЯК ВИД ФІНАНСОВОГО МОНИТОРИНГУ.....	76
<i>Ушинкіна О. А.</i> ДЕРЖАВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ: АДАПТАЦІЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ.....	80
<i>Цветков А. М.</i> ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	84
<i>Цукан С. В.</i> ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕГЛАМЕНТУ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ КРИПТОАКТИВІВ (MICA).....	89
<i>Швагер О. А.</i> ПОРЯДОК ІНФОРМУВАННЯ УЧАСНИКІВ ПЕНСІЙНИХ СХЕМ УСТАНОВАМИ ПРОФЕСІЙНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС.....	92
<i>Курса С.</i> ПРАКТИКА СУДУ ЄС У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ.....	96
<i>Кучер О.</i> ФОРМУВАННЯ ВИМОГ ДО ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИКІВ ТА ЇЇХ ВПЛИВ НА СИСТЕМУ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ: ДОСВІД ЄС.....	101

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ФІНАНСОВУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НАДАВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ НАБУТТЯМ УКРАЇНОЮ СТАТУСУ КАНДИДАТА НА ЧЛЕНСТВО У ЄС

Дмитренко Е. С.

*професор кафедри публічного та міжнародного права,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

Важливе місце у системі сучасного правового регулювання фінансових послуг в Україні, безумовно, належить Законам України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 р. № 1591-IX (далі – Закон № 1591-IX) [1] та «Про фінансові послуги та фінансові компанії» від 14.12.2021 р. № 1953-IX (далі – Закон № 1953-IX) [2]. Аналізуючи Закони № 1953-IX та № 1591-IX, зауважимо, що ними було урегульовано низку питань, які тривалий час були не вирішеними і створювали проблеми не лише у наданні окремих фінансових послуг, а й здійсненні контролю за ними та встановленню фінансової відповідальності у випадку порушення відповідного законодавства. Тому варто позитивно оцінити урегулювання цими Законами окремих питань, на яких зупинимось детальніше.

Насамперед було суттєво оновлено понятійно-категоріальний апарат в аналізованій сфері та приведено його у відповідність до європейських стандартів. Так, у ст. 1 Закону № 1953-IX було визначено поняття: «анулювання ліцензії», «відокремлений підрозділ надавача фінансових послуг та (або) посередника», «державне регулювання діяльності з надання фінансових та супровідних послуг», «державний нагляд за здійсненням діяльності з надання фінансових та супровідних послуг», «заходи раннього втручання», «надавач фінансових послуг», «небанківська фінансова група» та інші [1, ст. 1].

Щодо Закону № 1591-IX, то й у ньому було визначено низку понять у сфері платіжних послуг, а саме: «еквайр», «електронний гаманець», «електронний платіжний засіб», «електронні гроші», «емітент електронних грошей», «надавач платіжних послуг», «платіжна операція», «платіжна послуга», «установа електронних

грошей», «цифрові гроші Національного банку України» та інші [2, ст. 1].

Законами № 1953-IX та № 1591-IX було визначено загальний порядок виконання фінансових операцій в Україні, встановлено перелік фінансових послуг та порядок їх надання, категорії надавачів таких послуг. Важливим є і урегулювання питань щодо здійснення нагляду [1, статті 81-83; 2, статті 21-27] і застосування заходів впливу [1, ст. 84; 2, ст. 28].

Звернули увагу на окремі новації ст. 48 Закону № 1953-IX щодо застосування Національним банком України (далі – НБУ) заходів впливу за порушення фінансового законодавства, зокрема до фінансових компаній та ломбардів. Так, законодавцем виокремлено коригувальні заходи та заходи впливу, що, на наш погляд, свідчить про адаптацію законодавства України до європейських стандартів.

Якщо порівняти ці заходи, то сутність застосування коригувальних заходів є надання НБУ рекомендацій про вчинення дій (необхідність утриматися від їх вчинення) з метою уникнення ризиків у діяльності фінансових компаній, ломбардів. Такі заходи НБУ має право застосовувати у таких випадках: у разі виявлення у діяльності зазначених суб'єктів потенційних ризиків, які можуть призвести до порушення вимог законодавства України; у разі виявлення обставин і ризиків, що негативно впливають (можуть негативно вплинути) на фінансовий стан фінансової компанії, ломбарду, на недоліки у їхній діяльності.

Важливою новелою змін до законодавства є зміст норми ст. 48 Закону № 1953-IX про право НБУ прийняти рішення про застосування коригувальних заходів до необмеженого кола фінансових компаній, ломбардів у разі виявлення під час здійснення нагляду однотипних недоліків чи порушень ними вимог законодавства України. З метою забезпечення прозорості НБУ повинен оприлюднити таке рішення шляхом його розміщення на сторінці свого офіційного інтернет-представництва, що також є аргументом про адаптацію законодавства України до європейських стандартів.

Натомість заходи впливу (їх перелік охоплює 13 видів, в тому числі накладення штрафів на фінансову компанію та їх посадових осіб) НБУ має право застосовувати як за порушення банківського законодавств, так і за здійснення ризикової діяльності, що становить загрозу інтересам клієнтів та кредиторів, а загалом – стабільності фінансової системи. Законодавець уточнив, що НБУ може

застосовувати один чи декілька заходів впливу, які мають бути адекватними вчиненому правопорушенню. Окрім того, при застосуванні і коригувальних заходів, і заходів впливу має враховуватися з-поміж інших чинників характер та причини допущених порушень, їх повторність і систематичність [2, ст. 48]. Такі положення законодавства України також відповідають європейським стандартам у цій сфері.

Прийняття Законів № 1953-IX та № 1591-IX зумовило потребу внести зміни й до іншого фінансового законодавства, зокрема до Податкового кодексу України (далі – ПК України) [3]. Із цією метою Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг» від 12.01. 2023 р. № 2888-IX (далі – Закон № 2888-IX) [4].

Важливо, що положеннями Закону № 2888-IX було узгоджено термінологію ПК України і Законів № 1591-IX та № 1953-IX, у зв'язку з чим зазнали змін і деякі норми ПК України. Так відповідно до Закону № 2888-IX ПК України було доповнено нормою про обов'язок платників податків, банків та інших фінансових установ, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей надсилати до контролюючих органів повідомлення про відкриття (закриття) рахунків, електронного гаманця [3, п. 69.2 ст. 69]. Прийняття такої норми обумовило потребу уточнити у ст. 20 ПК України права контролюючих органів, якщо зазначені суб'єкти не виконують передбачений ст. 69 ПК України обов'язок. У такому випадку контролюючі органи мають право застосовувати фінансові (штрафні) санкції (штрафи), розмір яких встановлено у ПК України за вчинення таких правопорушень:

1) неподання банками, іншими фінансовими установами, небанківськими надавачами платіжних послуг, емітентами електронних грошей відповідним контролюючим органам в установленний законом строк повідомлення про відкриття або закриття рахунків (електронних гаманців) платників податків;

2) за здійснення видаткових операцій за рахунком (електронним гаманцем) платника податків до отримання повідомлення відповідного контролюючого органу про взяття рахунка (електронного гаманця) на облік у такому органі.

Окрім того, було розширено повноваження контролюючих органів щодо стягнення пені із зазначених суб'єктів, а також з органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Законодавець визначив як підставу для стягнення пені вчинення цими суб'єктами таких правопорушень: несвоєчасне виконання ними рішень суду, рішень керівника органу стягнення (його заступника або уповноваженої особи) у випадках, передбачених ПК України, та платіжних інструкцій платників податків про сплату податків, зборів, платежів [3, пункти 20.1.27, 20.1.28 ст. 20; 4, п. 3].

У зв'язку із зазначеним зазнали змін і норми глав 11 «Відповідальність» та 12 «Пеня», зокрема статей 118, 124, 129 ПК України, якими визначено розмір штрафу та особливості його застосування. Так за вчинення 1) правопорушення передбачено застосування штрафу у розмірі 680 гривень за кожний випадок неподання (затримки); за вчинення 2) правопорушення - штраф у розмірі 10 відсотків суми всіх операцій за весь період до отримання такого повідомлення, здійснених з використанням таких рахунків (крім операцій з перерахування коштів до бюджетів або державних цільових фондів), але не менш як 1700 гривень) [3, пункти 118.1, 118.2 ст. 118].

Важливими є норми статей 124 та 129, зміст яких відповідає європейським стандартам, оскільки встановлюється фінансова відповідальність за порушення строку зарахування податків до бюджетів або державних цільових фондів. Суб'єктами такої відповідальності визнано не лише банк, а й орган, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, небанківський надавач платіжних послуг, еквайр, емітент електронних грошей, з вини яких сталося таке порушення. За вчинення такого правопорушення сплачують: 1) штрафи в розмірах 5(10) відсотків погашеної суми податкового боргу при затримці до 30 (більше 30) календарних днів, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання [3, пункти 124.1, 124.4 ст. 118]; 2) пеню за кожний день прострочення, включаючи день сплати (платнику податків пеня не нараховується (нарахована підлягає анулюванню) за вчинення діяння (дії чи бездіяльності) з вини небанківського надавача платіжних послуг, еквайра, емітента електронних грошей) [3, п. 129.6 ст. 129, п.п.129.9.4 п. 129.9 ст. 129].

Узагальнюючи, зазначимо, що удосконалення норм ПК України про фінансову відповідальність за податкові правопорушення у зв'язку з прийняттям Законів № 1591-IX та № 1953-IX про адаптацію законодавства України до європейських стандартів. Однак питання удосконалення змісту норм глав 11 та 12 ПК України

потребують подальшого опрацювання як теоретиками, так і практиками для удосконалення їх положень з метою посилення ефективності механізму фінансової відповідальності для захисту фінансової системи України від протиправних посягань. Це сприятиме виконанню Україною взятих зобов'язань для набуття членства у ЄС.

Література:

1. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n1545>.

2. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг: Закон України від 12.01.2023 р. № 2888.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2888-20#Text>.